

nészek bizonyára örülni fognak: akadt egy magyar történettudós, aki délibabos-
ságot lát abban a törekvésben, hogy a székelyek minél ősbibb származását kimu-
tassuk. Mert ez már politizálás lenne — a mi részünkről; és tagadása annak az
oláh főfogásnak, hogy a székelyek az őslakó oláhság kárára betelepített magyar
néptörzs . . .

Ezek után érthető, hogy cikke végén Marczali Henrik díjmentesen adomá-
nyozza önmagának az igazi tudósgeneráció „nevelője“ és a „hazafi“ címet. A Ma-
gyar Történelmi Társulat, a Klebelsberg-féle *Fontes* társasága, a Budavári Tudós
Társaság, a Minerva-Társaság — mindez eltörpül a „Greppák“ Marczali-iskolája
mögött, amelyetől a tudós szerző a magyar história megújódását várja. Álljanak
hát elő ezek a fiatal Márkusok és tegyenek esküt, hogy a Marczali-hazafiság igaz-
talaján állanak!

(Szilasbathás.)

Steinbach Ede.

IZGALMAS HAJLSZA A MAGYAR KÖNYV MERÉNYLŐI UTÁN,

avagy igen érdekes kulturpolitikai detektívtörténet,
amelyben a nyájas olvasó baloldalon veszi a propa-
ganda-cikket, jobboldalon pedig szenzációs részlete-
ket kap az ellenpropagandát szolgáló irodalmi rovatból.

A *Délmagyarország* fulmináns vezércikke megindítja az akciót a magyar
könyv megmentése érdekében:

A magyar könyv válsága. A gróf a
vízbe fult, mentsük meg őt! A magyar
könyv válságáról ankétet rendeznek a
kultuszminisztériumban... Hogy nagy
bajok vannak a magyar könyvvel, az
kétségtelen. Hogy a Wallace-ok és
Dekobrák kelendőbbek . . . hogy a
Courts Mahlerék és Crooker-
ek kapósabbak . . . (*Délmagyarország*,
dec. 7., vezércikk.)

A *Délmagyarország* regénye! Mey-
rinck: A nyugati ablak angyala. —
Ez okból tegnap engedtem Lord Lei-
cester kéréseinek . . . hogy meglát-
hassa Mortlake csodáit . . . Megint jó
adagot kellett feláldoznom a St. Dun-
stan sírpredájáról, de Kelley gúnyosan
nevetett . . . Laski fejedelem búsásan
megfizeti a Zöld Angyal-nak Kel-
ley által közvetített üzeneteit . . . (Dec.
7.)

*

A *Pesti Napló*, miután közölte a kultuszminiszter vezércikkeit, napihírben
foglalkozik azzal, hogy mi fáj az irodalomnak; a fatális véletlen nem kímélte még
ezt az egyébként máskor gazdag magyar anyaggal rendelkező lapunkat sem:

A magyar könyv sorsa. A könyv
népszerűsítésének emelése érdekében
az egyszerűbb embereket meg kell ta-
nítani olvasni . . . A magyar műveknek
milyen konkurenciát csinálnak az ide-
gen nyelvből átültetett művek... (*Pesti
Napló*, dec. 8., napihír.)

A *Pesti Napló* regényei! *Ha jön a
tél*. Regény. Irta A. S. M. Hutchin-
son. — Kijelentette, hogy még ma be-
megy Tidboroughba s maga beszél az-
zal a Jones úrral . . . Aztán azt kér-
dezte urától Mabel: Nem Andersson
doktor háza-e az . . . (Dec. 8.)

*

A *Nemzeti Ujság* föltünő cikk keretében áll a mozgalom élére:

A kultuszminiszter megkezdte akcióját a magyar könyv megmentésére. Az olcsó és léha külföldi regényekkel nem tud versenyezni a magyar könyv. Klebelsberg Kunó gróf miniszter üdvözölte az egybegyűlteket és közölte, hogy a magyar könyv népszerűsítése ügyében mint publicista két cikkben már kifejtette álláspontját. (Nemzeti Ujság, dec. 8., kéthasábos riport.)

*A pioneerok. Regény. Irta Zane Grey. — Mindenki lefeküdt, csak Nell és Joe maradtak fönn . . . Joe karja Nell dereka körül fonódott. A leány ellenkezett egy darabig, de Joe némán és kitartoan átölelve tartotta és nem engedte el. Végül odahanyatlott szöke fejecskeje a fiú vállára . . . Szeretem . . . szeretem őt . . . Joe . . . szeretlek . . . Ugh! — morgott a világosképű indián és oldalba lökte Joet a puskaagglyal. (Nemzeti Ujság, dec. 8., 511.)**

*

A *Magyar Hirlap* megnyitja hasábjait a magyar írók népszerűsítése érdekében:

Ankét volt a kultuszminiszternél a könyvterjesztés ügyében . . . A magyar szépirodalmi és tudományos könyvek érdekében propagandát kell kitéjteni . . . mindent meg fognak tenni a magyar könyv népszerűsítéseért. (Magyar Hirlap, dec. 8., napihír.)

E. Ph. Oppenheimer: A fekete pásztor. Egy londoni ügyvéd regénye. — Mit szól hozzá, Mr. Ledsam? — szolt közbe Sir Timothy és a kandalló párkányán heverő cédrusfa-kazettából cigarettát vett elő . . . Csak csúfolódjék velem, Sir Timothy — felelt a detektív haragosan . . . Rendkívüli külön kiadás! Egy társaság-beli fiatalember rejtélyes eltűnése! Házkutatás egy milliomos kastélyában! (Magyar Hirlap, dec. 8., tárca.)

*

A *Pester Lloyd* a németajkúak előtt is dokumentálja a magyar szerzők elsőbbségét:

Die Krise des ungarischen Buches... Es wurde als erwünscht bezeichnet, dass man der Konkurrenz der aus fremden Sprachen übersetzten, oft wenig wertvollen Bücher eine grössere Aufmerksamkeit zuwende. Die Vertreter des Buchhandels versprochen, ihr Möglichstes zur Verbreitung der ungarischen Bücher zu tun. (*Pester Lloyd*, dec. 8., napihír.)

Unsere neuen Romane. In der vorliegenden Nummer bringen wir den Schluss des Romans *Gentlemandieb?* von Sven Elvestad, der allgemeinen Beifall gefunden hat. Wir glauben, dass der Roman: *Das Tal der Träume* von Gilbert Coldins... (*Pester Lloyd*, dec. 8., az első lapon.)

*

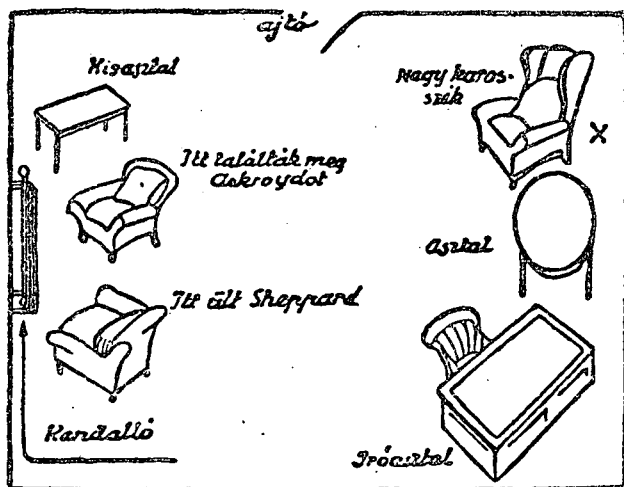
*) A *Nemzeti Ujság* azóta magyar regény közlését indította meg. Szerk.

Az *Uj Nemzedék* megdorgálja a külföldi irodalmat pártoló közönséget; tanuljunk a francia irodalmat bojkottáló olaszoktól:

Egy kis fascista lecke, amelyből mi is okulhatunk. A *Corriere della Sera* egyik munkatársa, G. A. Borgese Párisban van, úgynevezett „irodalmi utazáson“, és cikksorozatban ismerteti a francia irodalmi viszonyokat, a francia litteratura divatos nagyságait. Cikksorozatának váratlan visszhangja támadt nem Párisban, hanem — Rómában. A *Giornale d'Italia* szerdai számában *Basta! (Elég!)* címmel nekitámad G. A. Borgesének, és fejére olvassa, hogy egyfelől a francia irodalmat amúgy is túlbecsülik Olaszországban, másfelől az internacionalizmust jó fascista még ilyen tekintetben sem propagálja, lévén neki a legfőbb irodalom a világon az olasz irodalom. — Legjobb lesz, ha Borgese is összecsomagolja podgyászát, és befejezi utazását — végzi megrovási kalandját a fascista ujság, amelynek dorgatóriumából tanulni lehetne — Budapesten is. (*Uj Nemzedék*, dec. 8., napilír.)

Poirot mester bravurja. Irta: Agatha Christie. — Roppant érdekes és szenzációs eset — mondta végül. És ön azt mondja, hogy az a levél nyomtalanul eltűnt? . . . Hát ez kellemetlen . . . nagyon kellemetlen és borzasztó dolog. Mert fontos bűnjel és egyúttal megadja a gyilkosság magyarázatát is . . . Nyilvánvaló, hogy ez a Parker hallgatózott az ajtónál, mikor ön a szobából kijött. Aztán miss Ackroyd is találkozott vele a folyosón, amikor jó éjszakát ment kívánni a bácsijának. Mondjuk, hogy amikor miss Flora már lefeküdt, ez a Parker belopózott a dolgozószobába, leszúrta Ackroydot Meghalkította a hangját és nyomatékkel folytatta: — Ujj-le-nyo-ma-tok! Ujj-le-nyo-ma-tok! (*Uj Nemzedék*, dec. 8., 11. 1.)

Az *Uj Nemzedék* egyébként annyira komolyan veszi a közönség oktatását, hogy még magyarázó ábrákkal is kíséri magasszínvonalú regényének szövegét. Ime a borzalmasan érdekes rémregény egyik ábrája (dec. 13.):

Hagyjuk ott Ackroydot a kandalló mellett és nézzünk be más szerkesztőség műhelyébe.

*

A *Pesti Hirlap* fölhasználva óriási példányszámát és apróhirdetéseinek népszerűségét, a legszélesebb néprétegek között terjeszti a harmincmillió magyar könyv eszméjét:

Az állam mindent meg fog tenni a magyar könyv érdekében, de a társadalomnak is teljesítenie kell a kötelességét. (*Pesti Hirlap*, dec. 8., cikk a 4. lapon.)

A *Pesti Hirlap* legújabb 51. sz. krajcáros regénye, a melyből állítólag 70.000 példányt adtak el:

<p>VERSELY LORD TITKA vagy PERSIVAL TENGERÉSZ CSINYJEI ÉS HÖSTETTEI. Regény I. kötet. Irta MARRYAT kapitány.</p>

*

A *Népszava* keveset beszél, de annál többet cselekszik, hogy a tömegek izlését helyes irodalmi irányba terelje:

Tanácskoztak a magyar könyv válságáról . . . Ezzel kapcsolatban megírtuk azt is, hogy a magyar könyv válságát az ellenforradalmi szellem állandósulása idézte elő . . . Beszéltek a meghívottak sokat, de annyit mégsem, hogy ez a magyar könyv válságát megszüntette volna. (*Népszava*, dec. 8., napihír.)

Regény. Frank Svinnerton: *Estétől reggelig*. Angolból fordította dr. Braun Soma. — Azután parfié következett. A parfié volt mindig Jenny álma és álma most valósággá váltott. Ez aztán igazán elombott a szájában és kimondhatatlan finom íze volt és Jennyt már csak ilyen parfiére való gondolat is átszellemfítette. Amikor hiába igyekezett kitalálni, hogy milyen alkatrészei lehetnek ennek a pazar csemegének, Keith, aki figyelmesen nézte... (*Népszava*, dec. 8., 31. l.)

*

Örvendetes fordulatot hozott — a magyar szerző keresésére kiküldött irodalompolitikai nyomozók jelentése szerint — az *Ujság* állásfoglalása. Ez az ujság ugyanis egyáltalában nem foglalt állást, sem pro, sem kontra, a magyar könyv mellett. Rájött ugyanis arra, hogy nem is a szerző a fontos ebben az ügyben, hanem csak az, hogy a regény „külföldi“ legyen. Ha aztán külföldi, akkor nem baj még az sem, ha mindjárt magyar szerző írta. Fő, hogy édes magyar nyelvünk ne nagyon molesztálja a művelt olvasót:

(*The Babel building.*) Az 500-ik emelet. Regény. Irta Károly Sándor. — Nagy köhögések között magyarázta az oroszoknak: — Du Russe! Das ist ein Weib! Waß? — Smirnov Fodor (sic!)

Iván nem szólt egy szót sem . . . Amikor elkészült, mámorosan felordított: — Heil dir Deutschland! Ein Deutscher hat die Arbeit begonnen, ein Deutscher vollendete sie . . . De Touraine ünnepélyes pózba vágta magát és Smirnov felé fordult: — Monsieur Smirnov! J'admire (sic!) beaucoup votre energia (sic!) ce qui concerne votre veritable (sic, az egész mondat!) chef d'oeuvre! Veuillez, monsieur (sic!) agréer (sic!) mes admirations les plus empressées (!). — Az orosz boldogan mosolygott, majd szerényen válaszolt: — Je vous remercie infiniment, mais je ne le mérite (sic!) pas. Sans votre aide je n'aurai (sic!) jamais arriver (sic!) de pouvoir faire quelque chose . . . (Ujság, dec. 8., 41. l.)

Dicséret illeti meg a *Budapesti Hirlapot* és a *Magyarságot*: mindkét lap gyakorlatban is hű ahhoz az eszméhez, amit képvisel. A *Budapesti Hirlap* (dec. 8.) vezércikket közöl a könyvkultúra kiszélesítéséről *Ki a ponyvára!* címmel, Buday Barna tollából:

Sok falut népkönyvtárakkal lát el a kormány s ingyen adja oda a szívet és a tudást pallérozó művek egész sorozatát. Gyönyörű ültető munka ez, mellyel a nemzet halhatatlan erőit osztjuk szét. Csakhogy nem elég ez sem, mert a tömegek ma még ponyváról fogyasztanak. Amit nekik szánunk, azt oda kell küldeni.

A lap belsejében nagy, kéthasábos riport olvasható a magyar könyv érdekében megindult mozgalomról. A regényt Buky György írta. A *Magyarság* (dec. 8.) tiltakozik az ellen, hogy a községek törvényhozással magyar könyvek vásárlására kényszerítsék, — de legalább Oláh Györgytől hoz tárcát, Komáromi Jánostól regényt.

Ezek a tények.

Morál. A tizenegy legelterjedtebb magyar napilap közül, amelyek a közvéleményt — szinte monopoliumszerűleg — irányítják: nyolc támogatja a magyar könyv propagandáját, kettő rosszindulatú semlegességgel ír róla, egy újság agyonhallgatja az egész mozgalmat. A tizenegy lap közül nyolc külföldi szerző regényét közli, egy újság magyar szerzőtől hoz *ál-külföldi* portékát, és csupán 2 (kettő) magyar napilap akadt, amelyik szóhoz engedi jutni hasábjain a száműzött magyar szépirodalmat. Kettő kivételével valamennyien magyar bort prédikálnak és amerikai limonádét árulnak helyette.

Ha közelebbről megnézzük, milyen az a külföldi irodalom, amelynek kedvéért háttérbe szorulnak a magyar szerzők, még szomorúbb képet kapunk. Csupa

ismeretlen világirodalmi nagyság és a regényeknek már a címe is elárulja, hogy a legtucatabb tömegizlést szolgálják ezek az állítólagos írók. Ahol a mese a nyugati ablak angyala körül forog és a Zöld Angyal közvetít a szereplők között; ahol úgy társalognak a személyek, ahogyan csak a ponyva-rém-történetekben szoktak előkelően társalogni; ahol a hős grófi betető vagy gentleman-haramia; ahol a cselekmény homályából egy világosképű indián ugrik elő, hogy a szellemes Ugh!-kiáltással ijessze a naiv olvasót; ahol a társasági fiatalember rejtélyes eltűnésének történetét bogozzák ki a kandalló párkányán heverő cédrusfa-kazettából elővett cigaretták fényénél; ahol az író exotikus neve már maga is félsikert jelent; ahol krajcáros romantika, ujj-le-nyo-ma-ta-it tükrözi a „bravuros“ stílus; ahol a lord titka vagy a falramászott tengerész izgatja a matróz--műveltségűeket; ahol az „író“ három nyelven beszél, de egyiket sem tud: ott megölik a művészetet, ott a lelki ubonka-szezonnak olyan vigasztalansága sivárodik, hogy még akkor is keresztes hadjáratot kellene indítani az irodalom szent földjének a bitortói ellen, ha valamennyien, véletlenül és egytől-egyig — magyarok volnának a szerzők.

A magyar irodalom rendőri tilalomfák és az álszent Tartuffeök botránykövei között botorkál a mostohasors erdejében, mialatt a *Pesti Hírlap* cseléd-fantáziát tápláló krajcáros regényei (a *Pesti Hírlap* valóban vezet, mint a reklám harsogja) szabadra állított sorompókon át széles országúton robognak a kivívott diadalra, ahol a mozeitchnika összes vívmányai és a ponyvairodalom rekvizitumai kezert foghatnak egymással és Dempsey-vel, a néger boxbajnokkal. Egy új világ, egy amerikai mithosz van kialakulóban, ahol a Szép Ilonkák, Pázmány lovagok, Simon Juditok, Simon Zsuzsák, Tallérossy Zebulonok, Noszty fiúk, Gyurkovics leányok, Nyomorék Tar Pisták, Bor Bálintok, Kerek Ferkók, Sátordy Miskák, Szép Zsuzskák helyébe a Kellej-k, Zöld angyalok, Andersson doktorok, Novell és Joe, Mr. Ledsam, a hallgatózó Parker-ek, az Ujj-le-nyo-ma-tok, a Versély lordok és a kereskedelmi levelezőből rosszul kiírt mondatok hősei lépnek, papírpénzben fogant papiros-emberek, a természet gyáriparcikkének (a huszadik század emberének) primitív születményei, — hogy a magyar lélek benépesüljön ezzel a nemzetközi söpredékkel. —

Ugh! — mondá a kritikus és belevágta tomahawkját a *Pesti Hírlap* regénytárába.

(Budapest.)

Garázda Péter.

MISZTIKUS ÜNNEPI ASZTAL.

A bizonytalanság nagy zür-zavarában ide-oda táncoló fiatal lírikusaink között — úgy látszik — akad néha egy-egy kritikailag fegyelmezettebb lélek is. Ilyen lírikusaink közé tartozik Gulyás Pál is, akinek verseskönyve (*Misztikus ünnepi asztal*) a legkomolyabb reményekre jogosít. Gulyás Pál önmagából nézi a dolgokat:

Reggel volt. A természet ébredése: —
 a fák magasba ringó ágai,
 a légben szerteröppenő galambok,
 a pókhálók sokszínű csillogása,
 a Nap, az ősi Nap folyton növekvő
 kohója: — lelkemben egy mondhatatlan
 szomorúságnak verte cimbalomját.